

Spelen

INHOUD

INLEIDING	3
WAT IS SPELEN	4
WAAROM IS SPELEN BELANGRIJK VOOR KINDEREN?	5
HOE SPELEN (MET) KINDEREN?	7
0-6 maanden	7
6-12 maanden	8
12-24 maanden	9
2-3 jaar	9
Lagere school (6-9 jaar)	11
Lagere school (9-12 jaar)	11
VERBINDEND SPELEN TUSSEN OUDER - KIND	12
RISICOVOL SPELEN	12
CONCLUSIE	14
HULP OF INFORMATIE NODIG?	15

INLEIDING

Elk kind wil spelen. Spelen is namelijk niet alleen leuk voor een kind, het is ook belangrijk voor zijn ontwikkeling, zowel nu als later. Door te spelen, kan een kind de wereld om zich heen beter verkennen, leren kennen en begrijpen, en ook zichzelf. Maar niet elk kind houdt van dezelfde spelletjes, of doorloopt zijn ontwikkeling even

snel. Wel zijn er een aantal algemene kenmerken per leeftijdsgroep .

In deze brochure overlopen we **wat** spelen juist is, **waarom** spelen zo belangrijk is voor kinderen en tenslotte bekijken we ook nog **hoe** je met je kind kan spelen tijdens de verschillende fasen in zijn ontwikkeling.

WAT IS SPELEN?

Kinderen 'moeten' dagelijks heel veel, maar eigenlijk moeten ze vooral kunnen spelen. Dat doen ze graag, en veel. Ze spelen wel alleen als ze het zelf willen. Spelen is dus steeds een vrijwillige bezigheid, je kan je kind niet dwingen om te spelen. Je kan het natuurlijk wel stimuleren en aanmoedigen. Je kan er ook voor zorgen dat je kind een goede omgeving heeft om in te spelen. Er zijn een aantal voorwaarden die een kind nodig heeft om tot spel te kunnen komen.

Een eerste voorwaarde is **veiligheid**. Een kind moet zich veilig voelen om te kunnen spelen. Veilig in zijn omgeving, maar ook in de buurt van de mensen om zich heen. Een kind dat zich veilig voelt, kan de omgeving en de wereld op een speelse manier leren kennen. Een kind dat zich niet veilig voelt, zal moeilijk tot spelen komen.

Een tweede voorwaarde is **vrijheid**. Een kind moet zijn eigen ding kunnen doen, op zijn eigen tempo. De 'beste' manier om te spelen en om tot ontwikkeling te komen, is als een kind de vrijheid ervaart om op zijn eigen manier te spelen en om te kunnen kiezen waar het mee speelt. Op die manier speelt het in op zijn eigen ervaringen, problemen en oplossingen binnen zijn eigen leefwereld.

Daarnaast wordt aangeraden dat een kind een **plaats** heeft om te kunnen spelen. Spelen is immers heel persoonlijk. Dat is ook voor elk kind verschillend: het ene kind speelt graag ergens in een speelhoek, op een eigen plekje en uit het zicht van anderen. Andere kinderen spelen dan weer graag

in dezelfde ruimte als anderen en blijven graag in de buurt van bijvoorbeeld mama of papa om te spelen.

Iedereen houdt van **aanmoediging**, ook kinderen. Geef een gevarieerd speelaanbod voor kinderen, toon waardering voor de manier waarop een kind speelt, ga uit van de mogelijkheden van een kind, en laat zien dat je beschikbaar bent als het nodig is.

Kinderen hebben behoefte aan **structuur**. Dat is bij spelen ook zo: kinderen hebben baat bij duidelijkheid over wanneer er wel en niet gespeeld kan worden (bijvoorbeeld niet tijdens het eten, wel na het eten ...). Vertrouwde omstandigheden om in te spelen, kunnen ook helpen: speelmomenten binnen de dagindeling, een vaste speelplek, ze vinden hun speelgoed op hun vertrouwde plek terug ...

Geef je kind ook de **mogelijkheid** om te spelen. Plan de dag niet vol met allerlei activiteiten en 'moetjes'. Stimuleer hen om vrij te spelen, zorg ervoor dat ze voldoende afwisseling hebben als ze dat willen en geef hen soms eens nieuwe ideeën. Het kan helpen om het aanbod van speelgoed in huis af en toe eens af te wisselen. Berg een aantal stukken waar je kind op uitgekeken is bijvoorbeeld voor een bepaalde tijd op, en haal het daarna terug boven ... enzoverder.

WAAROM IS SPELEN BELANGRIJK VOOR KINDEREN?

Kinderen spelen omdat ze het leuk vinden. Ze gebruiken spel enerzijds als uitlaatklep voor hun energie en fantasie, anderzijds om de wereld om zich heen en zichzelf beter te leren kennen en te begrijpen. Ze beseffen zelf niet dat wat ze doen goed is voor hun ontwikkeling. Maar dat is het wel.

Spel is belangrijk voor de **verstandelijke ontwikkeling**. Tijdens het spelen met voorwerpen leert een kind verbanden leggen en de materialen te manipuleren en te hanteren: als ik dit doe, gebeurt er dat. Als ik dit met dit combineer, wordt dat gevormd. Het leert het verband tussen oorzaak en gevolg.

Spelen is ook een belangrijke factor in de **emotionele ontwikkeling**. Spelen zorgt ervoor dat kinderen ontspannen, en dus ook dat heel wat emoties gereguleerd worden. Tijdens spel komen heel wat verschillende emoties aan bod en worden ze 'uitgespeeld': verdrietig, bang, boos, blij ... Zelfs in het menselijke brein wordt er, door middel van spel, contact gemaakt met het emotionele stuk in ons brein, dat stuk waar taal moeilijker connectie mee maakt, en al zéker bij kinderen. Spelen zorgt er dus voor dat allerhande dagelijkse ervaringen en gebeurtenissen verwerkt worden. Als een kind al spelend anderen rond hem imiteert, leert het zich inleven in anderen en zich aan te passen aan zijn omgeving. Spel is de taal van kinderen. Daar waar ze zich nog onvoldoende kunnen uiten via taal, uiten ze zich wel in hun spel en spelthema's.

Een kind oefent tijdens het spelen ook de **taalontwikkeling**. Door zaken te benoemen, te horen benoemen, nieuwe woorden te leren kennen, breidt het zijn woordenschat en taalkennis uit. Ook versjes, liedjes, rijmpjes ... zijn hier erg bevorderlijk voor.

Ook de **motorische ontwikkeling** wordt gestimuleerd door het spelen. Een kind evolueert van grof motorisch spel naar fijn motorisch spel (zie verder). Door bijvoorbeeld met blokken een toren te proberen maken, worden de bewegingen steeds verfijnder en wordt het handiger. Later zal het dan ook kleinere blokken kunnen hanteren.

Ook **sociale vaardigheden** worden verder ingeoefend tijdens het spelen. Spel biedt een veilige omgeving en manier om te experimenteren met gedrag, sociale problemen ... Tijdens een imitatie- en rollenspel spelen kinderen heel vaak situaties na uit

het leven van volwassenen . Zo leren ze al spelend de zin van de taken die volwassenen uitvoeren en ervaren ze die ouderrollen zelf. Heel herkenbaar is ook dat kinderen heel vaak klassituaties naspelen. De interactie in dit soort spel zorgt voor sociaal-emotionele situaties die ze zelf hebben ervaren en waar ze veel uit kunnen leren. Kinderen nemen vaak zelf het initiatief om een bepaald thema of een bepaalde situatie na te spelen, die meestal te maken heeft met wat kinderen op dat moment bezig houdt. Je kan hier als ouder in meestappen. Je kan uiteraard ook wel zelf bepaalde voorbeelden of situaties aanreiken om het rollenspel verder uit te breiden.

Voorbeeld: Jan speelt politieagent. Zo leert hij wat die job juist inhoudt. Hij zoekt dieven en sluit ze op in de gevangenis. Papa wil meespelen en doet alsof hij met zijn auto door het rode licht rijdt. Hij vraagt aan de agent of hij nu een boete moet krijgen. Jan zegt van wel en geeft papa een boete.

Tenslotte leert een kind door te spelen de wereld om zich heen beter kennen op een veilige manier. Het leert zich ook aan te passen aan de cultuur waarin het leeft. Het krijgt de gelegenheid om de gedragingen en emoties die bij de heersende cultuur horen in te oefenen. Daarom zullen in de westerse cultuur bepaalde spelvormen verschillen van die in andere culturen, maar tegelijk is 'spelen' wel iets universeels bij kinderen.

Het is duidelijk dat spelen een enorm belangrijke functie heeft in de ontwikkeling van kinderen en dus een onmisbaar deel moet zijn van hun dagelijks leven!

HOE SPELEN (MET) KINDEREN?

Elk kind doorloopt zijn eigen **spelontwikkeling**. Elk kind is verschillend: heeft zijn eigen interesses, persoonlijkheid, ervaringen, dagelijkse leefsituatie ... Elk kind doorloopt zijn ontwikkeling in zijn eigen tempo. Een kind zal eerder naar dat speelgoed en die spelletjes grijpen die het best overeenkomen met de ontwikkelingsfase waarin het zich bevindt. Het heeft dus geen zin om dan veel moeilijkere alternatieven aan te bieden, want een kind kan zich pas verder ontwikkelen als het de vaardigheden van deze ontwikkelingsfase onder de knie heeft. Dat wil natuurlijk niet zeggen dat je je kind niet mag stimuleren: door af en toe eens dingen te laten uitproberen die het nog nèt niet kan, maar die met een beetje oefening of hulp wel al kunnen lukken. Het beste advies daarbij is: kijk naar je kind en vertrouw erop dat jullie samen ontdekken waar je kind nood aan en plezier van heeft.

Voorbeeld: Als een baby op zijn buik ligt te spelen en net niet aan een speeltje kan, zal hij sneller proberen te kruipen dan wanneer je zijn speeltjes steeds aangeeft omdat hij er niet aan kan.

Hieronder geven we een algemeen overzicht van welke spelletjes geschikt zijn voor welke leeftijd en hoe je jouw kind hier het best in kan stimuleren.

Merk hierbij ook verschillende spelvormen op die als rode draad doorheen de spelontwikkeling opduiken,

maar wel op een eigen manier binnen de verschillende ontwikkelingsfases:

Hanteerbaar spel: spelend omgaan met blokken, speelgoedmaterialen, de functie van bepaald speelgoed ...

Esthetisch spel: spel waarbij het 'uitzicht' en het resultaat van hun spelen belangrijk is: kleuren, schilderen, een huis inrichten ...

Verbeeldend (symbolisch) spel: spel waarbij verhalen en verhaallijnen op een verbeeldende en fantasierijke manier worden uitgespeeld.

Lichamelijk en sensopathisch spel: spel waarbij de zintuigen op een aangename manier worden geprikkeld: spelen in de zandbak, in de waterbak, met plasticine, met klei ...

Let op: de leeftijdsbepalingen in de onderstaande tekst zijn niet strikt : sommige kinderen zijn al eerder in staat tot verdere spelfases , andere wat later.

0-6 MAANDEN:

Kleine baby's worden overspoeld door indrukken en nieuwe ervaringen. Ze willen die dan ook zo goed mogelijk opnemen en ze gebruiken hiervoor al hun zintuigen (tast, gehoor, zicht, smaak) . Het gaat hier vooral om **simpel hanterend manipulerend en sensopathisch spel:** voelen, bewegen, geluidjes, kijken, dingen in hun mondje steken ...

Het kleintje ontdekt zijn eigen lichaampje en de wereld. Bewegingsspel speelt hierbij een grote rol: door te trappelen met zijn beentjes, met zijn armen te zwaaien ... wil het de aandacht van zijn ouder trekken. Door te reageren met gebaren, acties en door tegen je baby te praten, speel je met je baby. Over het algemeen geldt: het beste 'speelgoed' in deze fase zijn de mensen in hun omgeving en hun eigen lichaampje.

Manieren om met je baby te spelen :

- De geluiden die je baby maakt, nabootsen en hem jouw geluiden laten nabootsen.
- Versjes en liedjes zingen, kietelriempjes, lichaamsdelen zoeken ("waar is je neusje" ...).
- Kiekeboe: je gezicht achter je handen verstoppen en daarna je handen terug wegdoen en "kiekeboe" of "piep" roepen. Zo leert je baby trouwens ook dat wanneer je weg bent (je gezicht zit verstopt achter je handen) je ook weer terug komt. Dit helpt je baby om zijn scheidingsangst te verwerken.

Uiteraard kan je voor je baby ook weleens materiaal voorzien om mee te spelen. Baby's kunnen scherp kijken tot op ongeveer 20 cm. Ze houden vooral van ronde vormen en kleuren. Rood is de eerste kleur die ze kunnen zien. Hoewel pastel- en zachte kleuren heel mooi zijn in huis, spreken helaas de felle kleurtjes je baby het meeste aan. Zorg ervoor dat het geen overdaad en overprikkeling wordt aan felle kleuren/ geluiden/lichtjes. Verschillende stofjes en materialen kunnen je baby op een aangename manier prikkelen.

Baby's kunnen al in de baarmoeder geluiden horen. Als je dus tijdens je zwangerschap regelmatig tegen je baby praat of zingt, zal hij je stem hierdoor heel snel herkennen. Ook muziek die je tijdens je zwangerschap oplegde, zal voor je baby herkenbaar zijn.

6-12 MAANDEN:

Je baby krijgt stilaan meer bewegingsruimte. Hij krijgt de mogelijkheid om zijn ruimere omgeving mondjesmaat te ontdekken. Hier gaat het vooral om **combinerend, experimenterend en verkennend spelen**. Dit ontdekken gebeurt door alles af te tasten. Het is dus goed om je kind de nodige ruimte te geven zodat het kan verkennen met zijn handjes en mondje. Hoe meer zijn nieuwsgierigheid gewekt wordt, hoe meer nieuwe ervaringen de baby zal opdoen. Let wel: door de grotere bewegingsvrijheid, moet je af en toe ook wel eens grenzen stellen om het veilig te houden. Zorg voor een kindvriendelijke omgeving waarin je kind in alle veiligheid zijn ontdekkingstocht kan ondernemen. Een baby beseft nog niet wat hij wel en niet mag, wat veilig of gevaarlijk is. Het is de taak van de omgeving om een kindvriendelijke ruimte te voorzien waarin je kind naar hartenlust kan verkennen.

Baby's genieten in deze fase van alles wat actie-reactie uitlokt:

- Als je je tong uitsteekt of een geluidje maakt iedere keer dat ze op jouw neus drukken.
- Bellen blazen en naar de bellen grijpen om ze te laten springen.
- Je baby begint steeds meer woorden te begrijpen. Je kan vragen waar de lamp, het bed, het boek ... is. Ook

dieren en dierengeluiden begint hij te kennen.

- Nu je baby kan kruipen, zal hij ook willen klauteren. Veilige klim- en klauterplekjes zorgen gegarandeerd voor plezier!

12-24 MAANDEN

Vanaf ongeveer 1 jaar begin je **functioneel spel** op te merken: speelgoed wordt voor het eerst gebruikt waarvoor het bedoeld is: een pop die in zijn bedje wordt gelegd, de borstel om de haren mee te kammen ...

Je kind is nu ook al heel beweeglijk. Het kan kruipen en leert stilaan ook stappen. Deze fase draait verder rond het ontdekken van de wereld die ze nu al stappend tegemoet gaan. Kinderen zullen nog steeds hun zintuigen gebruiken om dingen te onderzoeken, met hun mondje, handjes ... Ook hier blijft een kindvriendelijke omgeving dus belangrijk want je kind ziet speelgoed in alles wat het tegenkomt . Misschien soms nog het meest in speelgoed dat geen speelgoed is: want die plant, dat mes, die gekleurde vaas, die kaars ... is toch wel erg interessant en gemakkelijker te bereiken nu ze mobieler zijn. De combinatie van een kindvriendelijke omgeving en het consequent aangeven van bepaalde belangrijke grenzen kan ervoor zorgen dat die omgeving voor je kind voorspelbaar wordt en dat je kind dus snel onder de knie heeft wat wel en niet voor hem bestemd is om mee te spelen.

Kindjes van deze leeftijd kijken ook heel graag naar hoe andere (oudere) kindjes aan het spelen zijn. Voor sommige kinderen zorgt dit voor veiligheid (zie verder bij risicovol spel), voor anderen zorgt dit voor inspiratie om

met bepaald spelmateriaal om te gaan. Samenspelen gebeurt nog niet veel.

Typische leuke spelletjes in deze leeftijdsfase:

- Speelgoed verstoppen en laten zoeken, en vooral vol bewondering reageren wanneer je kind het gevonden heeft.
- Alles is speelgoed volgens je kind: laat het dus gerust maar eens aan de slag gaan met verschillende materialen, kleuren, stofjes, potten, pannen ... die officieel niet bedoeld zijn als 'speelgoed', maar wel veilig zijn om te verkennen. Bij wie is de lade met plastic potjes en bewaardozen nog niet ondersteboven gehaald?
- Je kind komt volop in een fase van taalontwikkeling. Dit in je spel verwerken, is altijd een goed idee: liedjes/versjes, zoekspelletjes, woorden grappig laten rijmen ...
- Je kind zal nu ook stilletjesaan beginnen met constructiespel: grote blokken op elkaar plaatsen, torens willen maken ...

2-3 JAAR

Peuters beginnen de mogelijkheden van speelgoed te zien. Ze krijgen een echt voorstellingsvermogen. Zo kunnen ze een verband leggen tussen de auto van hun ouders en hun eigen speelgoedauto. Ze zullen ermee rondrijden en bijbehorende geluiden maken. Op deze leeftijd staat alles in het teken van uitproberen, zowel het uitproberen van hun eigen vaardigheden (lopen, klimmen, kruipen, vangen) als de mogelijkheden van hun speelgoed.

Peuters zijn egocentrisch, ze kunnen nog niet samen 'spelen en delen' met andere kinderen. Ze gaan over het algemeen vooral parallel spelen, dit is naast elkaar spelen. Pas tegen het einde van hun peutertijd hebben ze spelenderwijs geleerd om rekening te houden met anderen.

Tijdens deze periode valt ook een **grote fantasie** op. **Symbolisch spel** is hier zeer aanwezig: peuters gebruiken het speelgoedmateriaal voor iets anders dan waar het eigenlijk voor dient: bijvoorbeeld met de borstel naar oma bellen. Alles kan en alles mag. Ze gaan heel vaak anderen (en misschien nog het liefst volwassenen) **imiteren**. Ook **constructiespel** is hier opnieuw erg aanwezig, zeker nu ze hun fijne motoriek verder ontwikkelen.

- Peuters zijn goed in geheugenspelletjes en sorteerspelletjes:
- Geheugenspelletjes: draai plaatjes met de afbeelding naar beneden en laat je kind 2 dezelfde zoeken.
- Sorteerspelletjes: laat je kind verschillende voorwerpen per kleur leggen (dit mogen ook alledaagse voorwerpen zijn: wasknijpers, bekers ...).
- Peuters denken nog niet vooruit en volgen geen strategie. Daarom kunnen ze nog geen spelletjes spelen waarin geluk een rol speelt. Hun winstkansen moeten volledig van zichzelf afhangen.
- Verder zullen ze heel veel 'doen alsof' spelen. Het is altijd leuk voor je peuter als je hierin meegaat en gewoon zijn aanwijzingen volgt.

Ook verkleden vinden ze geweldig. Hiervoor hoef je geen speciale verkleedkleden te kopen; in de kast van mama of papa rommelen kan al leuk zijn.

Peuters spelen het liefst samen met iemand (mama, papa, oma ...). Natuurlijk is dit niet altijd mogelijk, en zeker ook niet nodig. Peuters hoeven niet continu geëntertaind en bezig gehouden te worden en mogen ook weleens 'stil vallen'. Peuters kunnen oefenen om af en toe al eens **zelfstandig te spelen** (zonder de verwachtingen te hoog te leggen). Het helpt om hier gewoontes en vaste momenten voor te creëren, omdat die voorspelbaar zijn voor kinderen (bv. na het eten, terwijl mama kookt ...).

KLEUTERS (3-6 JAAR)

Kleuters kunnen stilaan **samenspielen met anderen**, maar nog niet vaak met eenzelfde gemeenschappelijk doel. Ze kunnen zich wel aan 'simpele' regeltjes van bepaalde gezelschapsspelletjes houden. Ze kunnen nu ook al wat vaker meer **zelfstandig spelen**. Ze hebben wel graag iemand in de buurt waar ze op kunnen terugvallen: iemand die begrijpt wat een kleuter al wel en nog niet kan.

Het **symbolisch spel** bereikt nu een hoogtepunt. Kleuters hunkeren naar verhalen, fantasie en fantasievriendjes. Verhalen spelen, hiervoor verschillende speelgoedmaterialen gebruiken ... komt heel vaak aan bod in hun dagelijks spel. Maak tijd vrij om deel te nemen want ze 'spelen' hier zo vaak hun emoties en ervaringen in uit! (zie verder bij verbindend spelen).

Ook **constructiespel** krijgt meer vorm door het maken van bouwwerken, huizen, puzzels ... Hun fijne motoriek is nu beter ontwikkeld en ook meer

zichtbaar in hun creatief zijn: ze construeren, knippen, plakken, knutselen en kleuren graag en zijn graag bezig met vingerverf of boetseerklei.

Tot slot is **bewegingsspel** erg waardevol voor kleuters. Kleuters willen bewegen, hun energie uitleven en hun lichaam ontdekken nu ze motorisch wat sterker zijn en meer aankunnen. Balspelen, tikkertje ... als ze maar kunnen bewegend spelen!

LAGERE SCHOOL (6-9 JAAR)

Wat zesjarigen kenmerkt, is de **veelzijdigheid** van hun spel. Constructiespel, symbolisch spel, bewegingsspel, samenspel, gezelschapsspellen ... alle vormen van spelen komen verder en afwisselend aan bod. Ze spelen met speelgoed, maar ook met op het eerste gezicht waardeloze materialen en ze verzinnen verhalen tegen de sterren op.

Ze vergelijken zichzelf graag met leeftijdsgenootjes en dat is erg belangrijk voor hun sociale ontwikkeling. Leeftijdsgenoten spelen een grote rol in het leven van je kind. Je kind zal vatbaarder worden voor trends en rages.

- Lagere schoolkinderen zijn meer op elkaar gericht dan op volwassenen en zullen eerder naar hun leeftijdsgenoten trekken om samen te spelen en/of om initiatief te nemen tot spel. Als ouder kan je af en toe weleens een idee aanreiken, maar probeer vooral niet te hard te bepalen wat en waarmee je kind moet

spelen. Gezelschapsspelletjes zijn nu erg populair.

LAGERE SCHOOL (9-12 JAAR)

Op deze leeftijd gaan kinderen vooral ook op **onderzoek**. Ze willen weten hoe iets in elkaar zit, hoe dat juist zo gekomen is. Ze gaan steeds meer op zoek naar hun eigen interesses. Deze kinderen beginnen bewust na te denken over de relaties tussen mensen en over grotere thema's. Ze beginnen overtuigingen te krijgen. Sommigen zullen speelgoed afschrijven als 'te kinderachtig'. Ze gaan eerder op zoek naar echte gebruiksvoorwerpen die ze kunnen hanteren. Ze willen vooral serieus genomen worden.

Je kind zal nu zelf ontdekken en doen wat het wil. Het heeft je inbreng in zijn spel niet meer zo vaak nodig en zal er zelf om vragen als het dat wel wil.

VERBINDEND SPELEN TUSSEN OUDER-KIND

Spelen is voor kinderen echt een taal, het is dus niet verwonderlijk dat het ook een communicatiemiddel kan zijn tussen jou en je kind. Als kinderen via spel hun ervaringen en emoties verwerken, is het mooi om daar als ouder bij te ondersteunen en je nabijheid aan te bieden. Dit draagt bij tot de band en dus de verbinding tussen jou en je kind.

Dagelijks wat ongestoorde speltijd tussen jou en je kind, hoe kort ook, draagt hiertoe bij. Je kind geniet van de onverdeelde aandacht (ja: gsm, andere prikkels ... even aan de kant) en het kan zijn belevingswereld aan jou laten zien. Belangrijk hierbij is dat je je kind het spel laat leiden: je kind geeft

de aanzet tot het spel, kiest wat en waarover het spel gaat en jij bent er als het ware getuige of medespeler in. Zo geef je je kind de meeste kansen om aan jou te laten zien wat het ervaart, waar het mee zit ... Uiteraard mag je als ouder meespelen (hoe meer, hoe liever) en kan je hierbij bepaalde emoties of zaken benoemen die jou opvallen.

Deze speltijd kan perfect afgebakend zijn in tijd en dit kan en mag je ook zo benoemen naar je kind. Je hoeft geen continu entertainment te zijn voor je kind.

"Children don't say: I had a bad day, can we talk? They say: will you play with me?" - Lawrence Cohen

RISICOVOL SPELEN

We hadden het al over de nood van kinderen aan een veilige omgeving om in te spelen. Dit wil niet zeggen dat we volledig voor het andere uiterste moeten kiezen. Soms willen we kinderen zodanig beschermen voor gevaar en risico's, dat ze er zelf niet mee kunnen leren omgaan. We gaan beter uit van het idee 'zo veilig als nodig' in plaats van 'zo veilig mogelijk'. Dit wordt ook weleens 'risicovol spelen'

genoemd. **Risicovol spelen** is 'spelen waarmee onzekerheid en exploratie verbonden is (lichamelijk, perceptueel, emotioneel of omgevingsgebonden), met mogelijke negatieve gevolgen zoals angst en/of fysieke verwonding, en mogelijke positieve gevolgen zoals nieuwe vaardigheden beheersen en/of opwindende ervaringen opdoen.'" (Kleppe, 2018)¹

Risicovol spelen brengt dus voordelen met zich mee, en tegelijk risico's. Maar niet elk risico hoeft een doemscenario te zijn. Vaak zijn er 'aanvaardbare' risico's als de voordelen meer opwegen dan de mogelijke risico's op letsels of angst. Het is belangrijk om te vertrekken vanuit je kind, je kind te kennen en te vertrouwen op zijn kunnen.

Er zijn **5 aspecten** die bepalen of een bepaald spel 'aanvaardbaar risico' inhoudt of niet:

1. Ernst van het mogelijke letsel: eventuele 'tijdelijke' en beperkte letsels zijn aanvaardbaar, risico's op permanente letsels niet.
2. Risicocompetentie: kan, wil en durft het kind het risico nemen? De dingen die kinderen willen of proberen ondernemen, zijn vaak dingen die ze kunnen.
3. Wat is de kans dat iets misloopt?
4. Ondersteuning. De rol van de begeleider en het kind moet in evenwicht zijn, is er een volwassene in de buurt?
5. De speelwaarde moet leuk en boeiend zijn.

Deze aspecten maken ook een onderscheid tussen 'risicovol spelen' en 'gevaarlijk spelen'. Bij gevaarlijk spel zijn er elementen aanwezig die kunnen leiden tot ernstige letsels (bv. een roestige nagel, een dier dat kan bijten, op een bevroren vijver stappen ...). Kinderen hebben nog niet de vaardigheden om deze gevaren voldoende juist in te schatten. Bij gevaar is er geen meerwaarde voor het spel van het kind. Bij risicovol spel is

er ook een element waardoor ze zich kunnen bezeren, maar door je kind op dit risico te wijzen en het erbij te ondersteunen, verlaag je het risico al. Kinderen zijn zich dan bewust van dat 'risico' en halen hun vaardigheden boven om hiermee om te gaan. Als volwassene blijf je uiteraard wel in de buurt en blijf je verantwoordelijk.

Er zijn over het algemeen 8 vormen van 'risicovol spel':

1. **Spelen op hoogte:** klimmen, klauteren ...
2. **Spelen met snelheid:** snel lopen, snel fietsen ...
3. **Spelen met gevaarlijke werktuigen/voorwerpen:** scharen, takken, dunschiller, mes ...
4. **Spelen op gevaarlijke plekken:** geen vlakke ondergronden, de tuin, in de buurt van water ... plekken waar kinderen zelf geen invloed op kunnen uitoefenen.
5. **Stoeispelen:** dit is ook een kans om sociale vaardigheden te oefenen. Belangrijk daarbij is dat het voor iedereen leuk blijft. Als dat niet het geval is en indien nodig, kan je tussenkomen.
6. **Spelen met impact:** tegen elkaar botsen met de fiets, zich laten vallen op de trampoline ...
7. **Spelen uit het zicht:** op plekken die je als volwassene zelf goed kent: bijvoorbeeld om het hoekje in de tuin waar je zelf geen zicht meer op hebt, maar waarvan je als volwassene wel weet dat er weinig mis kan gaan.

¹Kleppe, R. (2018). One-to-three-year-olds' Risky Play in Early Childhood Education and Care. Thesis for the degree of Philosophiae Doctor. Oslo, May 2018.

8. Plaatsvervangend risico:

het observeren van andere kinderen die risico's nemen. Hierdoor zullen kinderen een bepaald risico zelf wat berekender nemen.

Kinderen vertrekken telkens vanuit hun eigen inschatting: of ze het kunnen, durven, willen proberen ... Als kinderen weinig of geen initiatief nemen om dingen uit te proberen, kunnen volwassenen hen hier wel in stimuleren: bijvoorbeeld door anderen te laten observeren (plaatsvervangend risico) en zo wat vertrouwen op te bouwen. Een beetje hulp of aanmoediging is natuurlijk ook altijd oké: hand vasthouden, een oefening wat eenvoudiger maken ... Kinderen geven vaak zelf op een spontane manier aan wat ze nodig

hebben om zich veilig te voelen.

DE VOORDELEN VAN RISICOVOL SPELEN

Eenzijds ervaren kinderen trots, spanning en opwindning wanneer ze risicovol spelen. Anderzijds is het ook bevorderlijk voor hun zelfvertrouwen: ze leren zichzelf, hun sterktes, hun zwaktes en hun eigen grenzen kennen en ze leren bepaalde drempels of angsten overwinnen. Ze zijn over het algemeen ook zelfstandiger, creatiever en hebben wat meer doorzettingsvermogen. Ze kunnen beter omgaan met risico's en risicovolle situaties, en ze zullen hun eigen vaardigheden daar sneller voor inzetten.

CONCLUSIE

Spelen is meer dan alleen maar ontspanning voor kinderen. Het is een manier om te leren, om zichzelf te leren kennen en om dagelijkse gebeurtenissen en emoties te verwerken. Spelen evolueert ook naarmate kinderen ouder worden: op gebied van materiaal, inhoud en functie. Spelen is zó belangrijk voor kinderen en als ouder is het belangrijk om hier dagelijks voldoende tijd en ruimte voor te voorzien. Kinderen moeten dagelijks heel veel zaken (school, haasten, huiswerk, hobby's ...), maar het enige dat ze eigenlijk écht moeten doen, is spelen. Je hoeft als ouder daarom niet telkens entertainment te voorzien of samen te spelen. Verveling is zeker niet

altijd slecht: tijdens verveling vallen kinderen weleens stil en dat kan rust geven. Kinderen worden dan vaak ook creatief en laten hun fantasie de vrije loop. Het kan wel heel waardevol zijn om als ouder dagelijks korte, maar verbindende momenten in te lassen om even mee in het spel van je kind te stappen. Laat het speelse kind in jezelf maar naar boven komen!

HULP OF INFORMATIE NODIG?

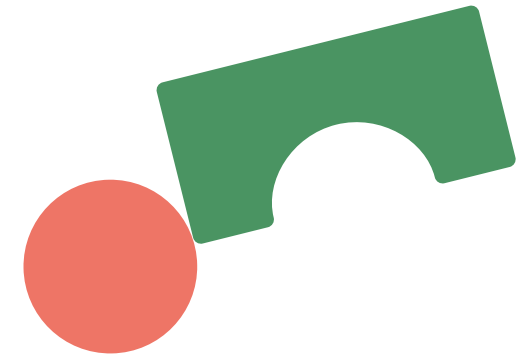
i-mens
Afdeling Hopon
A.&M. Hellinckxstraat 45
1083 Ganshoren

hopon@i-mens.be
www.i-mens.be

02 421 79 91

Deze brochure is een realisatie van i-mens.

Met de steun van

078 15 25 35
(24/24 – 7/7)

www.i-mens.be
info@i-mens.be

Tramstraat 61
9052 Zwijnaarde

i-mens vzw / ON 0416 603 716 / RPR Gent
V.U.: Van Mossevelde Karin, Tramstraat 61, 9052 Zwijnaarde

versie 05/2024

